

LESSENPAKKET

“HOE LEEST LARS?”

Doelgroep: leerlingen derde graad lager onderwijs

Fase 1: visuele handicap

Lesdoelstellingen

1. De leerlingen weten wat een visuele handicap is.
2. De leerlingen kunnen vertellen dat de groep van mensen met een visuele handicap uit blinden en slechtzienden bestaat.
3. De leerlingen kunnen met eigen woorden vertellen wat blind zijn of zware slechtziendheid is en weten hoe je het herkent.
4. De leerlingen kunnen met eigen woorden vertellen wat slechtziendheid is en weten hoe je het herkent.
5. De leerlingen kunnen met eigen woorden vertellen dat elke slechtziende anders ziet.
6. De leerlingen kunnen vertellen dat sommige slechtzienden vlekken zien.
7. De leerlingen kunnen vertellen dat sommige slechtzienden door een klein gaatje kijken en dat dit kokerzicht of tunnelzicht heet.
8. De leerlingen kunnen vertellen dat sommige slechtzienden niets voor zich zien, maar wel naast, boven en onder zich.
9. De leerlingen kunnen met eigen woorden vertellen dat sommige slechtzienden wazig of schemerig zien.
10. De leerlingen kunnen met eigen woorden vertellen dat sommige slechtzienden geen kleuren zien en dat dit kleurenblindheid heet.
11. De leerlingen kunnen vertellen dat verschillende vormen van slechtziendheid ook gecombineerd kunnen voorkomen bij één en dezelfde persoon.
12. De leerlingen begrijpen dat er verschillende vormen van slechtziendheid bestaan.

Leerinhoud

1. Als we praten over mensen met een visuele handicap, dan hebben we het over mensen die problemen hebben met kijken, met dingen kunnen zien. Die problemen zijn veroorzaakt door afwijkingen of schade aan de ogen, de hersenen of de oogzenuw.

2. Mensen met een visuele handicap kunnen we onderverdelen in blinden en slechtzienden. Sommigen spreken van 'blinden en visueel gehandicapten' en bedoelen met visueel gehandicapten slechtzienden. Maar dat is niet juist. Er zijn strikte lijnen te trekken tussen mensen die normaal zien, mensen die slecht zien en mensen die blind zijn.
3. Iemand is blind of zeer zwaar slechtziend als hij een gezichtsscherpte heeft van ten hoogste 1/10 of een gezichtsveld van ten hoogste 20°. Een gezichtsscherpte van 1/10 betekent dat je pas op 1 meter afstand kunt zien wat een normaal ziende persoon al op 10 meter afstand ziet. Dit wordt gemeten met de 'beste optische correctie', dus met bril op.
Een normaal ziende persoon heeft een gezichtsveld van ongeveer 180°.
Op straat herkennen we blinde mensen aan hun witte stok. Maar let op: sommige mensen die een witte stok gebruiken, kunnen nog een beetje zien.
4. We noemen iemand slechtziend als hij een gezichtsscherpte heeft van 1/10 tot 3/10 of een gezichtsveld van 20° tot 40°. We herkennen slechtzienden op straat aan de gele stok die ze gebruiken. Maar er zijn slechts weinig slechtzienden die een gele stok gebruiken.
Niet iedereen die een bril draagt, is slechtziend.
5. Er zijn verschillende vormen van slechtziendheid. Sommige slechtziende mensen zien wazig, anderen kunnen in het duister niet meer zien en weer anderen hebben problemen om te kijken als er veel licht is. Alle vormen van slechtziendheid hebben één ding gemeen: ze kunnen niet volledig bijgestuurd worden door het dragen van een bril of door een ander hulpmiddel.
6. Een aantal slechtzienden moeten altijd tussen vlekken kijken om dingen te kunnen zien. Op de foto staan die vlekken stil, maar in werkelijkheid verspringen ze voortdurend. Bij de ene persoon zijn het grote vlekken, bij de andere kleine.
7. Sommige slechtzienden kijken door een klein gaatje. Dit heet kokerzicht of tunnelzicht. Die mensen hebben geen overzicht en zien niet wat er rond hen gebeurt. Doorheen het kokertje kunnen ze soms nog kleine dingen zien en de krant lezen. Juist omdat deze mensen geen overzicht hebben, gebruiken ze een witte stok om zich veilig te verplaatsen.
8. Sommige slechtzienden hebben het omgekeerde van kokerzicht. Zij zien niets voor zich, maar wel opzij, onderaan en bovenaan. Het is voor deze mensen heel moeilijk om te lezen. Als we lezen, gebruiken we onze beide ogen en kijken ermee recht voor ons. Bij deze vorm van slechtziendheid lukt dat niet, omdat de ogen elk in een andere richting kijken.
9. Sommige slechtzienden zien niet duidelijk, maar wazig of schemerig. Het is net alsof ze elke dag in de mist kijken.
10. Een aantal slechtzienden zien geen kleuren. De wereld ziet er voor hen uit alsof je naar een zwartwitfoto kijkt. Alle kleuren krijgen grijswaarden.
11. Verschillende vormen van slechtziendheid kunnen samen voorkomen bij dezelfde persoon. Zo kan iemand een wazig zicht hebben waarin ook nog vlekken zitten.
12. De leerlingen begrijpen dat er veel verschillende vormen van slechtziendheid zijn.

Didactische werkvormen

1. Tekst klassengesprek
Over wie gaat de tekst?
Met welk zintuig hebben visueel gehandicapte mensen problemen?
2. Klassengesprek
Welke groepen mensen behoren tot de mensen met een visuele handicap?
3. Klassengesprek
Wat begrijpen jullie onder blindheid?
Kunnen sommige blinde mensen nog iets zien?
Hoe herkennen we iemand die blind is op straat?
4. Klassengesprek
Wat is slechthoortheid volgens jullie?
Hoe herkennen we een slechthoorende op straat?
5. Klassengesprek
Hebben alle slechthoorders hetzelfde zicht?
6. Doceren en demonstreren
7. Doceren en demonstreren
8. Doceren en demonstreren
9. Doceren en demonstreren
10. Doceren en demonstreren
11. Doceren en demonstreren
12. Klassengesprek om samen te vatten
Als iemand zegt: "Ik ben slechthoorend", weten we dan wat hij ziet?
Waarom (niet)?

Media

1. Tekst: 'De blinde reiziger'
2. Bordschema
3. Bordschema
4. Bordschema
5. Bordschema
6. Foto - brilletje
7. Foto - brilletje
8. Foto - brilletje
9. Foto - brilletje
10. Foto - brilletje
11. Foto - brilletje
12. Bordschema

Fase 2: het gebruik van andere zintuigen

Lesdoelstellingen

1. De leerlingen begrijpen dat bij blinden en slechtzienden het 'zien' volledig of gedeeltelijk wegvalt.
2. De leerlingen begrijpen dat visueel gehandicapten anderen zintuigen gebruiken om de wereld te ontdekken. Die zintuigen zijn ruiken, proeven, horen, voelen.
3. De leerlingen begrijpen dat visueel gehandicapten goed kunnen horen.
4. De leerlingen begrijpen dat visueel gehandicapten goed kunnen ruiken.
5. De leerlingen begrijpen dat visueel gehandicapten proeven.
6. De leerlingen begrijpen dat visueel gehandicapten vaak voelen.

Leerinhoud

1. Mensen met een visuele handicap hebben problemen met zien, kijken. Toch doen zij ook allerlei activiteiten en kunnen ze vrij zelfstandig leven.
2. Om zelfstandig te kunnen leven, gebruiken ze hun andere zintuigen. Die andere zintuigen gebruiken ze veel meer dan mensen die goed zien. De andere zintuigen zijn proeven, ruiken, horen en voelen.
3. Visueel gehandicapten horen zeer goed. Mensen die blind geboren zijn, horen zelfs veel beter dan iemand die goed ziet. Ze hebben echolocatie, zoals de vleermuisen. Door hun stem te horen, kunnen ze de grootte inschatten van de ruimte waarin ze zich bevinden. Ze praten, horen hun stem weerkaatsen tegen de muur en zo weten ze of ze in een grote klas zijn of een kleine.
4. Het reukorgaan (de neus) werkt bij visueel gehandicapten zeer goed. Zij gebruiken hun neus onder andere wanneer ze koken, maar ook om producten te herkennen.
5. De smaak is bij visueel gehandicapten ook goed ontwikkeld. Ze proeven bij het koken om te weten of iets lekker is of nog niet goed.
6. Om te weten hoe dingen eruitzien, voelen visueel gehandicapten aan de voorwerpen. Ze voelen altijd met de toppen van de vingers en zijn zeer voorzichtig bij het voelen. Zo voelen ze aan hun kleren om te weten welk kledingstuk ze in hun handen hebben en bij welk ander kledingstuk het past. Bij het schenken van een beker water legt een visueel gehandicapte persoon de wijsvinger over de rand van een glas en schenkt dan water in. Als hij de vloeistof aan de top van zijn wijsvinger voelt, dan is het glas vol.

Didactische werkvormen

1. Klassengesprek
Welk zintuig valt bij visueel gehandicapten gedeeltelijk of volledig weg?
2. Klassengesprek tekst: 'Steven voelt spinnen en vliegen'
De leerlingen lezen de tekst.
Welke zintuigen gebruikt Steven om zijn hobby uit te oefenen?
3. Oefening tekst 'Zwart', klassengesprek
De leerlingen worden geblinddoekt. De leerkracht leest de tekst 'Zwart' voor, terwijl de leerlingen geblinddoekt luisteren. De leerkracht maakt 3 geluiden. De leerlingen proberen te raden welke geluiden het waren.
4. Oefening, klassengesprek
De leerlingen worden geblinddoekt. Ze krijgen 4 potjes. De leerlingen ruiken aan de potjes en proberen de producten te herkennen. Mogelijke geuren: koffie, cacao poeder, waspoeder, peper, muskaatnoot.
5. Oefening, klassengesprek
De leerlingen worden geblinddoekt. Ze krijgen een aantal producten aangeboden, die ze ruiken en proeven, om daarna te raden wat het is. De producten zijn: koekje, kristalsuiker, zout, melk, water.
6. Oefening, klassengesprek
De leerlingen worden geblinddoekt en krijgen een zak met voorwerpen aangeboden. Ze voelen in de zak en proberen te raden wat erin zit. Mogelijke voorwerpen: filterzakje, balpen, gom, blikje vis, rolletje plakband, potlood, pakje zakdoeken.
De leerlingen voelen geblinddoekt aan hun eigen kleren en aan de kleren van hun buurman of -vrouw.
De leerlingen zoeken geblinddoekt hun eigen jas aan de kapstok.
De leerlingen schenken geblinddoekt een glas water in.

Media

1. -
2. Tekst 'Steven voelt spinnen en vliegen'
3. Tekst 'Zwart'; blinddoeken; voorwerpen uit de klas die geluid maken
4. Blinddoeken; potjes met producten erin die geur afgeven
5. Blinddoeken; potjes met voedingsmiddelen erin
6. Blinddoeken; zak met voorwerpen erin, jassen van de kinderen, kledij van de kinderen. Een kan met water, een glas en een handdoek.

Fase 3: hoe leest Lars?

Lesdoelstellingen

1. De leerlingen kunnen met eigen woorden vertellen wat het brailleschrift is.
2. De leerlingen weten wie het brailleschrift heeft uitgevonden.
3. De leerlingen kunnen uitleggen hoe het brailleschrift gelezen wordt.
4. De leerlingen weten hoe het brailleschrift geschreven wordt.
5. De leerlingen weten dat er brailleboeken en gesproken boeken bestaan.
6. De leerlingen weten dat de gesproken boeken op cassette of cd zijn opgenomen.
7. De leerlingen weten wat 'Daisy' is.
8. De leerlingen weten dat blinde mensen ook met de computer kunnen werken.
9. De leerlingen kunnen vertellen welke onderdelen van de computer niet bruikbaar zijn voor blinden en waarom niet.
10. De leerlingen kunnen met eigen woorden vertellen hoe de computer voor blinden wordt aangepast.
11. De leerlingen weten dat blinden ook kunnen surfen op het internet.
12. De leerlingen weten dat de meeste slechtzienden een soort vergrootglas gebruiken om te lezen en dat de letters worden vergroot.
13. De leerlingen kunnen met eigen woorden vertellen hoe de computer wordt aangepast voor slechtzienden.

Leerinhoud

1. Braille is het schrift voor blinden. Elk teken bestaat uit maximaal 6 bolletjes. Door in een blokje waarin zes bolletjes kunnen staan, bepaalde bolletjes wel en andere niet te gebruiken, krijgen we een letter, een cijfer, een leesteken, een muzieknoot. Het brailleschrift wordt in alle landen gebruikt.
2. Louis Braille heeft het brailleschrift uitgevonden.
3. Braille wordt gelezen met de toppen van de wijsvingers. Om vlot te kunnen lezen en het overzicht over het blad niet te verliezen, lezen blinden met hun twee wijsvingers tegelijk.
4. Braille wordt geschreven met een prikbord, een brailleschrijfmachine of een computer met brailleprinter.
5. Naast brailleboeken bestaan er ook gesproken boeken. Gesproken boeken worden ingelezen.
6. Er zijn gesproken boeken op cassette en op cd.

7. 'Daisy' is een manier om gesproken boeken te maken. De boeken worden op een speciaal cd-schijfje geplaatst en kunnen dan met een Daisy-speler beluisterd worden. In zo'n boek kun je makkelijk bladeren.
8. Blinden kunnen met een computer werken, maar hun computer is een beetje aangepast.
9. Doordat blinden niet kunnen zien, kunnen ze ook het scherm van de computer niet lezen. De muis, waarmee je dingen op het scherm aanklikt, kunnen ze niet gebruiken.
10. De computer is aangepast aan de hand van een brailleleesregel en spraak. Op een regel onder het toetsenbord is één regel van het scherm in braille leesbaar. De computer zegt ook wat er op het scherm komt. Blinde mensen gebruiken ook de functietoetsen.
11. Blinden kunnen ook surfen op het internet. Meer en meer websites worden voor visueel gehandicapten toegankelijk gemaakt.
12. De meeste slechtzienden gebruiken een soort vergrootglas. Indien mogelijk gebruiken ze teksten met grotere, duidelijke letters.
13. In een computer voor slechtzienden zit een speciaal programma, dat alle letters en iconen die op het scherm verschijnen vergroot.

Didactische werkvormen

1. Tekst, klassengesprek, oefening
Wat is braille?
Wordt braille voor alle talen gebruikt?
Bestaat er ook braille voor muzieknoten?
Ontcijfer de zin in braille. De zin staat op het derde blad van het braillealfabet en begint op de vierde regel. De zin is: 'Een blinde kan je lach niet zien, laat hem dan horen door een vriendelijke groet.'
2. Tekst, klassengesprek
Wie vond het brailleschrift uit?
3. Tekst, klassengesprek, oefening
Hoe wordt het brailleschrift gelezen?
 De leerlingen laten voelen aan een brailletekst.
4. Tekst, klassengesprek, voorbeeld
Hoe wordt braille geschreven?
 Foto tonen.
5. Tekst, klassengesprek
Welke soort boeken bestaat er voor blinden?
6. Tekst, klassengesprek
Waarop worden gesproken boeken opgenomen?
7. Tekst, klassengesprek

Wat is 'Daisy'?

8. Tekst, klassengesprek
Kunnen blinden met de computer werken?
9. Tekst, klassengesprek
Welke onderdelen van de computer zijn voor blinden niet bruikbaar? Waarom kunnen blinden deze onderdelen niet gebruiken?
10. Tekst, klassengesprek, foto
Hoe is de computer aangepast, zodat blinden ermee kunnen werken?
Foto tonen.
11. Tekst, klassengesprek
Kunnen blinden surfen op het internet?
12. Tekst, klassengesprek, foto
Wat gebruiken slechtzienden om te kunnen lezen?
Foto tonen.
13. Tekst, klassengesprek, foto.
Hoe is de computer aangepast voor slechtzienden?
Foto tonen.

Media

1. Tekst 'Hoe leest Lars?'; braillealfabet en tekst in braille
2. Tekst 'Hoe leest Lars?'
3. Tekst 'Hoe leest Lars?'; tekst in braille
4. Tekst 'Hoe leest Lars?'; foto brailleschrijfmachine
5. Tekst 'Hoe leest Lars?'
6. Tekst 'Hoe leest Lars?'
7. Tekst 'Hoe leest Lars?'
8. Tekst 'Hoe leest Lars?'
9. Tekst 'Hoe leest Lars?'
10. Tekst 'Hoe leest Lars?'; foto brailleleesregel
11. Tekst 'Hoe leest Lars?'
12. Tekst 'Hoe leest Lars?'; foto beeldschermloep
13. Tekst 'Hoe leest Lars?'; foto computer

Bordschema

Visuele handicap

Blinden

Gezichtsscherpte < 1/10

Gezichtsveld < 20°

Witte stok, blindengeleidehond

Slechtzienden

Gezichtsscherpte < 3/10

Gezichtsveld < 40°

Gele stok

Vlekkenzicht

Kokerzicht of tunnelzicht

Centraal zicht dat wegvalt

Wazig zicht of schemerzicht

Kleurenblindheid

Verschillende vormen van slechtziendheid tegelijk

Bijgevoegd mediamateriaal:

- Leestekst 'De blinde reiziger'
- Tekst 'Zwart'
- Tekst 'Steven voelt spinnen en vliegen'

- Foto's slechtziendheid (simulaties)
- Foto brailleschrijfmachine
- Foto brailleleesregel
- Foto beeldschermloep
- Foto computer met vergroting

Ander bijgevoegd materiaal:

- Simulatiebrilletjes slechtziendheid: hoe maak je ze?
- Algemeen documentatiepakket voor de leerkracht
- Introductiespelletjes
- Doe-spelletjes
- Wist je dat?
- Lijst jeugdboeken
- Lijstje video's

Te bestellen materiaal (gratis, enkel vergoeding verzendingskosten):

- Brochure 'Hoe leest Lars?' met strip en informatie
(voor elke leerling; vermeld het gewenste aantal!)
- Braillealfabet

Besteladres: docu@blindenzorglichtenliefde.be

(Blindenzorg Licht en Liefde – Documentatiedienst,
Oudenburgweg 40, 8490 Varsenare, tel. 050-40 60 53)